



GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Piotr Otawski

Warszawa, 20 września 2024 r.

DOOŚ-WST.411.4.2024.TW/KSz

Pan
Arkadiusz Marchewka
Sekretarz stanu
Ministerstwo Infrastruktury

W odpowiedzi na pismo z 22 sierpnia 2024 r., znak: DGMiZS-6.542.1.2024, w sprawie konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu „Programu ochrony brzegów morskich” (dalej jako program), przekazuję stosowne informacje.

Wymóg przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dotyczy, zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112; dalej: ustawa ooś), m.in. projektów dokumentów w dziedzinie gospodarki wodnej oraz wykorzystywania terenu, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Kluczową część programu stanowi wykaz przedsięwzięć z zakresu ochrony brzegów morskich oraz zabezpieczających przed wpływami morza, wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zatem dokument ten należy do kategorii projektów wymagających przeprowadzenia wskazanej wyżej oceny.

Przy tym, w odniesieniu do ww. projektu, nie istnieje możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wynika to z faktu, że program nie spełnia m. in. jednego z warunków wskazanych w art. 48 ust. 3 ustawy ooś, zgodnie z którym odstąpienie takie możliwe jest wyłącznie w stosunku do projektu dokumentu dotyczącego obszaru w granicach jednej gminy.

Biorąc pod uwagę powyższe, działając na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy ooś, uzgadniam zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dotyczącej projektu „Programu ochrony brzegów morskich”.

Przygotowana w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko prognoza oddziaływania na środowisko (dalej jako prognoza) powinna w pełnym zakresie odpowiadać wymaganiom wynikającym z art. 51 ust. 2 ustawy ooś, według kolejności ustalonej w tym przepisie oraz przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy. Prognoza powinna odnosić się do pełnej wersji projektowanego dokumentu i obejmować wszystkie planowane działania mogące oddziaływać na środowisko, niezależnie od ich statusu formalnego np. prawdopodobieństwa realizacji czy uzyskania dofinansowania. Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy ooś, analizy zawarte w prognozie powinny dotyczyć zaplanowanych w programie inwestycji, które uprzednio należy opisać adekwatnie do obecnej wiedzy o nich oraz zamierzeń i ustaleń w zakresie ich projektowania. Należy tu zauważyć, że w przekazanym projekcie programu podkreślono, że nie są znane dokładne lokalizacje planowanych działań, ale przybliżone - do odcinków brzegu morskiego i miejscowości (dane te zostały podane w Załączniku nr 1: Harmonogram rzeczowo – finansowy). W związku z powyższym, wykonywane analizy powinny odnosić się do wskazanych odcinków brzegu, które obejmą planowane interwencje. Jeżeli dla uwzględnionych w programie interwencji zostały opracowane raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, to w prognozie należy również uwzględnić informacje wynikające z tych dokumentów.

Szczegółnej uwagi wymaga kompleksowość analiz, które powinny obejmować wszystkie istotne na objętym opracowaniem terenie uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne oraz zachodzące pomiędzy nimi relacje, zwłaszcza w kontekście potencjalnych kumulacji oddziaływań. Planowane w ramach projektowanego dokumentu przedsięwzięcia i działania powinny być zawsze oceniane w kontekście wszystkich istotnych uwarunkowań i potrzeb, a także w kontekście pozostałych zapisów projektu.

W prognozie należy dokonać opisu stanu środowiska w sposób umożliwiający określenie rodzajów i skali przewidywanych oddziaływań oraz określenie zmian spowodowanych realizacją programu, które mogą zaistnieć w przyszłości. Prognoza powinna umożliwić identyfikację na jak najwcześniejszym etapie potencjalnych kolizji z obszarami przyrodniczymi, kulturowymi oraz ewentualne konflikty społeczne. Szczególną uwagę należy podczas oceny poświęcić ekosystemom, siedliskom i gatunkom morskim i od morza zależnym.

W prognozie powinny zostać przedstawione opisy i wyniki szczegółowych analiz wpływu planowanych działań na wszystkie formy ochrony przyrody znajdujące się w obszarze oddziaływania tych inwestycji, w szczególności uwzględniając ich cele i przedmioty ochrony. Wskazane jest utworzenie zestawienia wszystkich form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, z którymi kolidują planowane przedsięwzięcia. Analizy

dotyczące obszarowych formy ochrony przyrody powinny odnosić się nie tylko do celów ochrony oraz działań wynikających z zapisów planów ochrony lub planów zadań ochronnych (lub w przypadku ich braku do tymczasowych celów ochrony dla gatunków i ich siedlisk oraz siedlisk przyrodniczych będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000), ale także do katalogów zakazów obowiązujących wobec poszczególnych form ochrony przyrody, określonych zarówno w ustawie o ochronie przyrody (dla parków narodowych i rezerwatów), jak i poszczególnych aktach ustanawiających pozostałe obszarowe formy ochrony przyrody. Należy także określić wpływ ww. inwestycji na prawnie chronione gatunki fauny i flory. Należy podkreślić, że analiza wpływu realizacji postanowień dokumentu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego powinna z podobną uwagą traktować zarówno sytuacje bezpośredniego zagrożenia dla gatunków i siedlisk przyrodniczych, jak również oddziaływania pośrednie. Opis wpływu zawartych w programie zamierzeń inwestycyjnych należy przedstawić z uwzględnieniem oddziaływań indywidualnych, jak i skumulowanych.

Prognoza w sposób rzetelny powinna określać wpływ realizacji programu na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów. Przy analizach dotyczących wpływu na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, koniecznym jest wskazanie nie tylko samego charakteru oddziaływań, ale również określenie czy są one znaczące. We wnikliwy sposób należy zbadać kwestię wpływu programu na obszary Natura 2000, w szczególności na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, będące przedmiotami ochrony w tych obszarach. Należy podkreślić, że analizy w powyższym zakresie powinny uwzględniać wszystkie obszary Natura 2000, na które może wpływać dana inwestycja, niezależnie od tego, czy przedsięwzięcie realizowane jest w granicach obszaru, czy poza nim. Uwzględnienia wymaga także wpływ przedsięwzięć na powiązania między obszarami Natura 2000. W przypadku identyfikacji znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000 w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 17 ustawy ooś lub braku możliwości wykluczenia tego oddziaływania, należy podkreślić, że zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy ooś, projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że jego realizacja może znacząco negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000, a nie zostaną spełnione łącznie wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy o ochronie przyrody. Zgodnie ze wspomnianym przepisem można zezwolić na realizację dokumentu mogącego znacząco negatywnie oddziaływać na obszary Natura 2000, jeśli przemawiają za tym niezbędne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym. Powyższa przesłanka może zostać uznana tylko w przypadku braku rozwiązań alternatywnych oraz przy zapewnieniu wykonania kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zagwarantowania spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, nadrzędny interes publiczny odnosi się wyłącznie do: ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego i uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego. W sytuacji, gdy przyjęcie dokumentu, który może znacząco negatywnie oddziaływać na siedliska i gatunki priorytetowe, wynika z innych koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, przed przyjęciem dokumentu, wymagane jest uzyskanie opinii Komisji Europejskiej. Mając na uwadze przytoczone przepisy, w przypadku stwierdzenia znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000, należy w prognozie wyraźnie wykazać i uzasadnić istnienie wymienionych przesłanek. W prognozie powinno także znaleźć się odniesienie do kwestii rozprzestrzeniania się gatunków obcych, w szczególności gatunków inwazyjnych, w

przypadku których często tempo kolonizacji nowych obszarów jest zależne od stopnia przekształcenia naturalnych siedlisk.

W analizach w szczególności należy zwrócić uwagę na siedliska przyrodnicze t.j. klify na wybrzeżu Bałtyku (1230), siedliska „wydmowe” (2110, 2120, 2130, 2140, 2160, 2170), piaszczyste ławice podmorskie (1110), estuaria (1130), kiczinę na brzegu morskim (1210), solniska nadmorskie (1330), laguny przybrzeżne (1150*), duże płytkie zatoki (1160), rafy (1170) oraz siedliska gatunków roślin i zwierząt, będących przedmiotem ochrony w poszczególnych przybrzeżnych i morskich obszarach Natura 2000 i zakłóceń w funkcjonowaniu gatunków, dla ochrony których utworzono ww. obszary (np. ssaków morskich, ichtiofauny). Należy również dokonać oceny wpływu planowanych w ramach programu inwestycji na naturalne procesy kształtujące wspomniane siedliska. Ponadto należy uwzględnić pośredni wpływ potencjalnych zniszczeń tych siedlisk na strukturę i funkcjonowanie powiązanych z nimi składników ekosystemu.

Niezbędne jest także przeanalizowanie oddziaływań w kontekście możliwości osiągnięcia celów środowiskowych dla jednolitych części wód oraz celów środowiskowych dla obszarów chronionych. W związku z powyższym należy dokonać stosownej analizy adekwatnie do zakresu i stopnia szczegółowości prognozowanego dokumentu. Oznacza to, że inwestycje posiadające konkretne lokalizacje powinny zostać ocenione zgodnie z ich przewidywanym oddziaływaniem na konkretne jednolite części wód i wskazane dla nich cele środowiskowe. Analizy powinny zostać przedstawione zarówno w sposób jednostkowy, jak i skumulowany.

W programie wskazano, że monitoring zmiany linii brzegowej – prowadzony w ramach wygasłej w 2023 r. ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Program Ochrony Brzegów Morskich” (Dz.U. z 2016 r. poz. 678) – potwierdził występowanie niebezpiecznego zjawiska postępującej erozji brzegu morskiego i zaniku plaż. Należy zatem ocenić adekwatność proponowanych działań do zakładanych celów, biorąc pod uwagę wyniki monitoringu działań prowadzonych w ramach poprzedniego dokumentu. Należy uwzględnić korzystne i niekorzystne interakcje tych działań z innymi elementami, czynnikami i procesami, szczególnie tymi, które mają miejsce w najbliższym sąsiedztwie, jak np. wpływ planowanych konstrukcji na pogłębianie procesów erozji wynikających z odbijania falowania od twardych konstrukcji. W analizach należy także uwzględnić oddziaływanie z innymi przedsięwzięciami, których nie obejmują zapisy projektowanego dokumentu, ale lokalizacyjnie są powiązane, jak np. budowa morskich farm wiatrowych, rozbudowa portów itd. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na kompleksowość analiz, które powinny obejmować wszystkie istotne uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne oraz zachodzące pomiędzy nimi relacje, zwłaszcza w kontekście potencjalnych kumulacji oddziaływań.

Ponadto, uwzględniając specyfikę programu, zwrócenia uwagi wymagają: przeanalizowanie postępującej zabudowy wałów wydmowych i określenie wpływu tego działania na ochronę wybrzeża morskiego; uwzględnienie i przedstawienie stopnia fragmentacji siedlisk nadmorskich oraz zaproponowanie działań powstrzymujących dalszą degradację wybrzeża morskiego; uwzględnienie wpływu spiętrzeń sztormowych na skuteczność podejmowanych działań; przeanalizowanie wpływu planowanych działań na obszary sąsiednie, w tym możliwość pogłębienia erozji oraz wystąpienie ujemnego bilansu osadu w podbrzeżu.

Zgodnie z treścią art. 51 ust. 2 pkt 3 ustawy ooś, prognoza powinna także w sposób uzasadniony i racjonalny przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu. Natomiast, propozycje w zakresie metod monitoringu skutków realizacji zadań wynikających z realizacji programu powinny być opracowane tak, aby pozwoliły na zbadanie rzeczywistych skutków środowiskowych realizacji postanowień tego dokumentu, m. in. na określenie, czy właściwie oceniono skalę i zasięg oddziaływania na środowisko poszczególnych działań, w tym na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz na ocenę skuteczności zaproponowanych działań minimalizujących.

Zaleca się przedstawianie zjawisk o charakterze przestrzennym oraz interakcji tych zjawisk na czytelnych mapach, zaś analizę planowanych przedsięwzięć w formie przejrzystych fiszek.

Piotr Otawski
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – dokument podpisany elektronicznie – /